

וזהו זה חברה של מזה

◆ כל רז לא אניס ליה, התורה ליה, התורה כו
מראות ברע, ומבקש הוא רג
זד ונקי, מלמד ביסודי ג

◆ מזהלך היה הגאון רבי שלמה אסולין זצ"ל בשולל דרכים, שוקק
מסתיר את עצמו ואת השגותיו – אד
◆ כספר תורה חי עסקינן, כפשוטו

איש אשר יקלל, והכל
ינקח, מות ימות, פיסה ל
כאשר על פי מאת
לסבור את העני
ספרי, ספרי
ובקורות

היה מיד מתוך ומצטט את הדברים בדיק.
אלא שבקאותו וסבורותו הישירות, לא
באו מלישורן נדיר ומיוחד. חבריו מימי
ישיבת פוניבז' העידו שבצעדיו
לא נדעו כנאון כלל. "הוא פשוט
למד ולמד".

בארץ הספרים בבית,
כמעט בכל ספר
משמעותי הייתה
סימניה
שהתקומה כל הזמן. מספר
אחר מכוני כולל פוניבז':
"זכורני לפני 30 שנה, אך כיון
הזמנים הוא היה יושב בפניה בעזרת
נשים של פריבז' מחברת עד הערב, לומר
ומשנן את התורה. בחודשי חזקו' למד עם
חברותיו, ולמרות שהיה מעמיק נפלא ובקר
עצום, נתן הרגשה טובה מאוד לתבונה
ולכריזמה הקורבים".

שהיה סופר כל אותיות שבתורה

רש"י ומפרשים, וזה
נראה לו כי הלשון של
רש"י אינה כלשונו במקומות.
גיסר הגמ"א טולדאנו שלישי"א מספרי:
"שאלתי אותו פעם מה המקור ללשון
המליצות של הגמ"א הענין שפשוטה לומר

למעט רבי שללל
מאות מקומות בדרוש
הלל, פעמים באורכות
בזאת נאות לכס', אך נח
טורף, דק הכסא אמר
הפונט, דק שבעת דק
גם את השלישי גם א
יכול כנ"א את גר הנש
ומתה רכות, והכל בעני
כספר נוסף שכל, כ
בשער הספר כד: "תוב
ובאורים נפלאים בלשונות
בגדור, ועוד הדבר כ
בדום מיד ובהנה ע

בקרב תלמידי החכמים שבבני ברק שמו
יצא לשם ולהחלה, בבקי בכל חורי תורה
– כפשוטו: תורה שכבחה, בעל פה, מדרשים
ואף קבלה. נודע הוא כשערים גם כירא הטא
מופלא, ודבר בדורה ככל מאד. על אלו
יש להוסיף את פישת חייו האחרונה, בה
הודרך ביסודים שליו עדינות שלו, היו בלתי
נחפסים, קשים ומרים רח"ל באופן שלא
יכלה על העת. אמנם, דומה שבחיי לא
הכירותו והמון יד בערכו, ותבונה שורות
אלו הנהגה שבוט של אותו צדיק.
חלמיד חכם מופלא היה הגאון רבי שלמה
אסולין זצ"ל שהסתלק לאחרונה לאחר מחלה
קשה, בנו של הגאון רבי מאיר שלישי"א,
התן הגאון רבי גבריאל טולדנו שלישי"א,
ספרים רבים ומיוחדים חיבר, ותלמידים
הרבה העמידו. בשורות הבאות נביא מעשים
ועובדות מיוחדות וכו' משפחתו: על התמדות
הידיה ובקאותו המופלאה, כיצד הסכים
לצאת ממנו כד להעיל לאור, רגשותיו
הרבה לוחות והתבונה המיוחדת לפניהם לשני
גם בתחילת מחלתו, ועל צוראות לצאצאיו
וחלוציהו לשאת המיד למלכות בתורה, ולא
לחבות ליום המחרת.

הרב א. חפץ

ותרב חכם

♦ מהלך היה הגאון רבי שלמה אסולין זצ"ל בשולי דרכים, שוקד על תלמודו בעזרות נשים, מסתיר את עצמו ואת השגותיו – אך אלו שהכירוהו ידעו כי בספר תורה חי עסקינן, כפשוטו ♦

היה מיד מתקן ומצטט את הדברים בדיוק. אלא שבקיאאותו וסברותיו הישרות, לא באו מכישרון נדיר ומיוחד. חבריו מימי ישיבת פוניבז' העידו שבצעירותו לא נודע כגאון כלל. "הוא פשוט לומד ולמד".

בארון הספרים בביתו,

כמעט בכל ספר

משמעותי הייתה

סימנייה; סימנייה

ש'התקדמה' כל הזמן. מספר

אחד מכונני כולל פוניבז':

"זכורני לפני 30 שנה, איך בבין

הזמנים הוא היה יושב בפינה בעזרת

נשים של פוניבז' מהבוקר עד הערב, לומד

ומשגן את התורה. בחורשי ה'זמן' למד עם

חברותו, ולמרות שהיה מעמיק נפלא ובקי

עצום, נתן הרגשה טובה מאוד לחברותא

ולחבריו הקרובים".

שהיה סופר כל אותיות שבתורה

ניסו הגר"א טולידאנו שליט"א מספר: "שאלתי אותו פעם מה המקור ללשון המליצית של ה'פלא יועץ' שכשרצה לומר שהיצה"ד מפתח את האדם הוא כותב 'ויצר סמוך'. מה המקור של המליצה הזו? רבי שלמה השיב על אתר: ספר ישעיה פרק כ"ו פסוק ג': 'יצר סמוך תצר שלום שלום כי כך בטוח'".

בניו סיפרו שבצעירותו היו אוהבים לבחון אותו באופן הבא: הם היו מצטטים מימרא מהש"ס והוא היה אומר באיזו מסכת ובאיזה דף היא נמצאת. פעם ניסו להטעות אותו ועשו את עצמם מקריאים מהבבלי, אבל באמת ציטטו מהירושלמי. הוא אמר להם מיד: "אין כזו מימרה בבבלי", זה מופיע בירושלמי במקום פלוני".

הגאון ר' דוד שלומוביץ שליט"א מספר, כי כאשר למד בעיון בספר ספר דברי הימים עם

בקרב תלמידי החכמים שכבני ברק שמו יצא לשם ולתהילה, כבקי בכל חדרי תורה – כפשוטו: תורה שככתב, בעל פה, מדרשים ואף קבלה. נודע הוא בשערים גם כירא חטא מופלג, ודבוק בתורה בכל מאודו. על אלו יש להוסיף את פרשת חייו האחרונה, בה הודרך ביסורים שלפי עדותו שלו, היו בלתי נתפסים, קשים ומרים רח"ל באופן שלא יעלה על הדעת. אמנם, דומה שבחייו לא הכירוהו ההמון די כערכו, ותבואנה שורות אלו ותגדנה שבחו של אותו צדיק.

תלמיד חכם מופלג היה הגאון רבי שלמה אסולין זצ"ל שהסתלק לאחרונה לאחר מחלה קשה, בנו של הגאון רבי מאיר שליט"א, וחתן הגאון רבי גבריאל טולדנו שליט"א. ספרים רבים ומיוחדים חיבר, ותלמידים הרבה העמיד. בשורות הבאות נביא מעשים ועובדות מידידיו ובני משפחתו: על התמדתו הנדירה ובקיאאותו המופלאה, כיצד הסכים לצאת מגדרו כדי להועיל לאחר, רגישותו הרבה לזולת והנהגתו המיוחדת 'לפרגן' לשני גם בתוקף מחלתו, ועל צוואתו לצאצאיו ותלמידיו לשאוף תמיד לגדלות בתורה, ולא לחכות ליום המחר!

רבי שלמה זצ"ל חי תמיד הרחק מאוד הזרקורים. הוא לא נהג להראות ולגלות את ידיעותיו המופלגות בכל חלקי התורה, אבל כמה וכמה ת"ח מבני ברק כאשר היו מתקשים באיזו סוגיא, היו מצלצלים אליו, או פוגשים אותו בבית הכנסת, שואלים שאלה ומיד על המקום מקבלים תשובה: "כאילו הוא יורה ט"ל" – הם מתארים. כך מספר הגאון ר"צ איצקוביץ שליט"א משכונת 'נאות יוסף': "מעולם לא קרה שביקשתי לדעת רש"י בש"ס, מדרש, או אבות דרבי נתן, ורבי שלמה לא השיב בתוך כדי דיבור ממש".

פעמים רבות שמעו ממנו על אתר תשובות כמו: "אין זוהר כזה", "אין גמרא כזו". וכשהיו מזכירים לפניו גמרא באופן לא מדויק, הוא

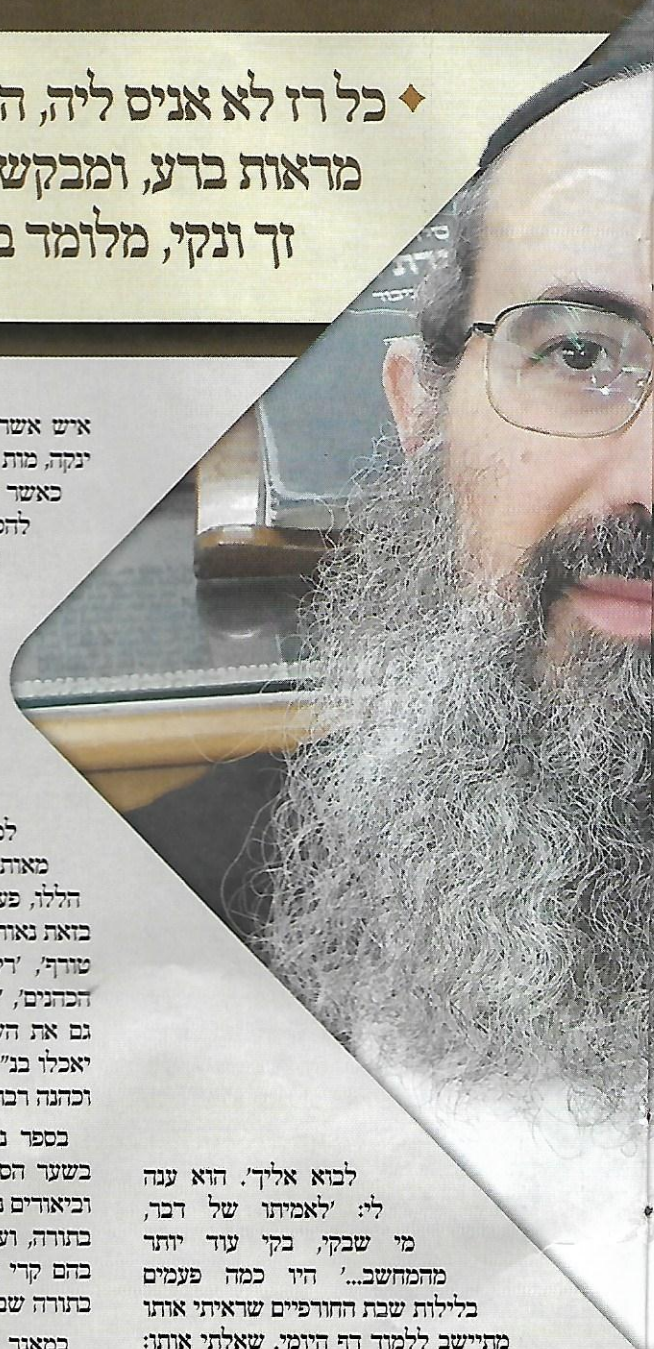
רש"י ומפרשים, היה נראה לו כי הלשון של רש"י אינה כלשונו במקומות אחרים, וגם היה תמוה לו שבשני מקומות רש"י מביא פירושים בשם 'רבי שלמה', מה שמראה לכאורה שהכותב איננו רש"י. ואכן, הוא מצא אח"כ בשם הגדולים' להחיד"א שפירוש רש"י המודפס בדברי הימים, אינו אלא תלמיד של רש"י. "ניגשתי לרב אסולין" מספר הוא, "ושאלתי אודות רש"י בדברי הימים. תוך כדי דיבור הוא הניג בניגון של ענווה: 'כפשיטות, הרש"י בדברי הימים, אינו רש"י, שהרי פעמיים מובא שם בשם רבי שלמה...' השתוממתי מהפירוט המדויק ברגע כמימרה".

והוא מוסיף ומספר: "לגבי בקיאאותו, פעם אמרתי לו 'לא צריך מחשב, אפשר

ת שלמה

♦ כל רז לא אניס ליה, התורה כולה פרושה על כף ידו, עיניו שמורות מראות ברע, ומבקש הוא רק טוב ולהטיב ♦ עד שנתעלה למרום זך ונקי, מלומד ביסורי גוף ונפש ♦ אחר מטתו של שלמה

להם: 'תוציאו איזו גמרא שאתם רוצים, תבחרו שורה, ויחד נרים אליו טלפון ונקריא לו את השורה, ונראה איך הוא יאמר מיד היכן השורה כתובה'.

♦ ♦ ♦

לאחר הסתלקותו של רשכבה"ג מרן הגר"ג זצוק"ל מתוך לימוד תורה בחודש סיון האחרון, שאל אותו חתנו יבלח"ט רבי שמעון ועקנין שליט"א, כי שמע שהתנסות באיזה מקום מביאים בשם רבינו קלוגנימוס את מה שאמר בשעת פטירתו, והאם זכור לו המקום המדויק. רבי שלמה שכב אז על מיטת חוליו בחולשה גדולה, ותחת השפעה של תרופות מטשטשות, אך הוא מיד ציין שזה "בסוף מסכת מנחות בעמוד ב' של הדף באמצע העמוד".

אך עיקר הסיפור התרחש בהמשך: שתי דקות לאחר מכן, נכנסו לחדר בנו עם רעייתו, ונעמדו לצד המיטה. מספר חתנו רבי שמעון: "רבי שלמה שאל אותי בלחש: מי זו האשה שנכנסה לחדר? אמרתי לו: זו אשתו של בנך פלוני. 'איך קוראים לה?' - שאל. אמרתי לו את שמה, ובניגון של פליאה על כך שהוא לא זוכר. הוא התנצל ואמר לי: 'אני לא מאופס' - מרוב טשטוש ותרופות... את בני משפחתו לא זכר, אבל את התוספות זכר במדויק!"

לא להיות עם הארץ!

לאחר פטירתו, נמצאה בכתביו שאלה ששלח לרשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל לפני 35 שנה (כשהיה בן 23). וכך שאל רבי שלמה: איך מצליחים לא להרהר בדברי תורה במקומות המטונפים? מרן הגר"ח השיב לו שאכן הדבר קשה, והביא לו את הגמרא ששייבה את רבי יוחנן שלא להרהר במקומות המטונפים, הרי שזה דבר לא פשוט.

עד ההתונה סיים ש"ס משניות הרכה פעמים. וכפי הנראה כוונתו ומטרתו בזה

איש אשר יקלל, והצל לא הצלת, נקה לא ינק, מות יומתו, פרסה לא הפריסה, וכדומה. כאשר על פני מאות עמודים הוא מאריך להסביר את הענינים על פי גמרות, ספרי, ספרא ותוספתא, כעיון ובבקיאות וללא עזרת מחשב.

ספר נוסף שלו - שאפשר לראות אותו ב'אוצר החכמה' - בנוי כולו על מה שגילו לנו חז"ל שכל 'את' ו'גם' בתורה - הם לרבות, ו'אך' ו'רק' הם למעט. רבי שלמה זצ"ל הולך ומבאר מאות מקומות בהם מופיעים המילים הללו, פעמים בארוכה ופעמים בקצרה: 'אך בואת נאות לכם', 'אך נאותה להם', 'אך טרופ טורף', 'רק הכסא אגדל ממך', 'רק אדמת הכהנים', 'רק שבתו יתן', ויצו גם את השני גם את השלישי גם את כל ההולכים, 'לא יאכלו בני' את גיד הנשה, ויקחו את דינה, וכחנה רבות, והכל כעיון רב.

בספר נוסף שלו, כתב רבי שלמה זצ"ל בשער הספר כך: "יתבאר בו בס"ד טעמים וביאורים נפלאים בלמעלה משמונים מקומות בתורה, ועוד הרבה בנביאים וכתובים, שיש בהם קרי וכתוב על פי המפורש והמתבאר בתורה שבעל פה ובדברי המפרשים ז"ל".

במאגר התורני 'אוצר החכמה', יש שני ספרים של רבי שלמה על מסכת חגיגה - עד דף י"א בלבד! - כאשר בכל כרך כ-500 עמודים, ובהם חידושים על הגפ"ת, ובסוף כל כרך יש כמה סימנים על נושאים מעניינים, כמו: היכן מוצאנו דברים שנוכחים בתורה גם בלשון זכר וגם בלשון נקיבה. בפתיחה לאחר הספרים מעיד רבי שלמה על עצמו, שמימינו לא קרא עיתון, ולכן הוא מקווה שתהיה לו דעת תורה להודיע כראוי.

אחיו, רבי ציון אסולין שליט"א, היה רגיל לספר לתלמידיו בישיבה על אחיו רבי שלמה מבני ברק שידוע את כל הש"ס. "הייתי אומר

לכוא אליך. הוא ענה לי: 'לאמיתו של דבר, מי שבקי, בקי עוד יותר מהמחשב...' היו כמה פעמים בלילות שבת החורפיים שראיתי אותו מתיישב ללמוד דף היומי. שאלתי אותו: אתה לומד דף היומי? הוא השיב: לא כל יום, אלא בשבת אני לומד שבעה דפים..."

רבי שלמה היה כמו סופר אותיות שבתורה, וענינים שונים ויחודיים עניינו אותו, והוא היה שמח בהם כמוצא שלל רב. מחידושים למדניים ועד דקדוקי סופרים, גימטריות, והבנת הנקרא. ובכלל, רבי שלמה היה מתענג על כל חידוש כמוצא שלל רב!

דעת זכה ונקיה

אחר מחיבוריו של רבי שלמה הוא על כפלי הלשון שבתורה: אכול תאכלוהו, איש

אם אדם רוצה להבין את חלקי התורה, עליו ללמוד. והכי טוב, זה הכי מוקדם בחיים. אם אתה רוצה ללמוד תזריע מצורע, קדשים, איזה חלק שיהיה, אל תחשוב מה היה אתך עד כעת. אלא מעתה, תשב תלמד, תלמד טוב, תבין, תתייגע על הנושא שאתה לומד, ואז הדברים יזרמו אח"כ לכל החיים. אבל אם אדם מגביל את עצמו: את זה אני לא יודע, זה אני לא לומד, לא בתחום שלי, אתה סתם מגביל את עצמך ומפסיד הרבה. כל התורה כולה פתוחה בפני כל אחד, אבל זה בתנאי שיקבל על עצמו עול תורה בגיל צעיר. טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו – עול תורה.

תלמד טוב, תבין, תתייגע על הנושא שאתה לומד, ואז הדברים יזרמו אח"כ לכל החיים. אבל אם אדם מגביל את עצמו: את זה אני לא יודע, זה אני לא לומד, לא בתחום שלי, אתה סתם מגביל את עצמך ומפסיד הרבה.

אם תאמר לעצמך: 'אני לא מהמכונים בתוריע מצורע', אם עכשיו לא תבין, ושנה הבאה לא תבין, חלקי התורה הללו ישארו סתומים אצלך כל החיים, ומה יהיה? אמר לי אברהם אחד שחשב שכשגדלים יודעים הכל, והוא לומד כעת עם הבן שלו, ונזכר לראות כי אינו יודע כל מיני חלקים בתורה. זה לא עובר ככה. צריכים לעמול ולהתייגע – ומגיל הכי צעיר שאפשר. גם עם ילדים קטנים – ללמד אותם משניות ואת המושגים: מה זה תרומה, מעשר, מעשר שני, מה זה קדשים, מושגים בטהרה. בגיל צעיר המוח מקבל את זה, וזה נהיה קל, אחר כך האדם כבר יכול לזרום עם המושגים האלו.

היסוד של הדברים שהיה חשוב לי להעביר לכם היום, שאין חלק בתורה שהוא נמנע מהאדם. שמעתי בשם מרן החזו"א שאמר כי גם ילד קטן יכול ללמוד עירובין ונידה ויכול להבין, השאלה מי יסביר לו. וכך זה בכל חלקי התורה. כל התורה כולה פתוחה בפני כל אחד, אבל זה בתנאי שיקבל על עצמו עול תורה בגיל צעיר. 'טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו – עול תורה'.

אפילו נוטל את נפשך

מספר חתנו שליט"א: "בימי חוליו כשרציתי לשמוח, אמרתי לו היכן אני אוהב בלימוד ומה למדתי, וזה היה משמח אותו מאוד. כמה פעמים אמר: 'כדאי לעשות תשובה כל פעם לפני הלימוד'. ופעם אמר לכן שלו: 'אתה לא יודע איזה תענוג זה ללמוד דף גמרא אחרי תשובה, זה משהו מיוחד!'

וסיפר על בעל הקצות החושן שכל כך יום לפני שנכנס למסור את השיעור בישיבה, היה יורד למרתף ושוחה שם, ואחר כך מגיע

הייתה לקבל את המושגים בש"ס, ולקבל בסיס איתן ליריעת התורה הקדושה. ובעיקר, כדי לצאת לחלוטין מגדר 'עם הארץ'. הוא היה אומר רבות: "העונש הכי גדול שאדם יכול לעשות לעצמו, זה להיות עם הארץ".

רבי שלמה היה רגיל לעודד את סובביו ושומעי לקחו 'לפרוץ' קדימה; 'לכבוש' עוד ועוד שטחים בידיעת התורה, בלי תירוצים והתחמקויות של 'לא מתאים לי', 'אלו סוגיות קשות וסבוכות'. כי מי שעמל ולומד באופן רציני – הדברים ברורים ומאירים לו. "צאו לדרך, תתאמצו, תנסו, ותצליחו!" ובעיקר היה ממריץ להתחיל 'לכבוש שטחים' בגיל מוקדם ככל האפשר, כאשר כל יום נחשב 'מוקדם' ביחס למחרתו. "ככל שאתה מקדים את ה'כיבוש' הראשון, כך ייקל עליך אחר כך לבסס את אחיזתך ושלטתך באותו חלק בתורה".

פעם אמר לבנו משל בענין לימוד התורה: כשמתחילים על תמונה בפעם הראשונה, קולטים רק את הדברים הכלליים ביותר, למשל: רואים רק שני דמויות מרכזיות שיש בתמונה, ולא שמים לב לשאר הפרטים. אך ככל שמדברים להסתכל בתמונה, שמים לב לעוד ועוד פרטים נוספים שלא נראו בהתחלה. וכך בתורה – בהתחלה יש המון דברים שלא רואים אותם בכלל, אך ככל שחוזרים על הדברים, מתגלים עולמות חדשים לגמרי שנרמזו כאילו לא היו עד עכשיו.

צוואה מחיים

בפתח השיעור האחרון שמסר לפני שאושפז, אמר לתלמידים את הדברים הבאים, שיש בהם מעין צוואה גדולה: "אין מה לעשות. אם אדם רוצה להבין את חלקי התורה, עליו ללמוד. והכי טוב, זה הכי מוקדם בחיים. אם אתה רוצה ללמוד תזריע מצורע, קדשים, איזה חלק שיהיה, אל תחשוב מה היה אתך עד כעת. אלא מעתה, תשב תלמד,

לשיעור. אחד מהתלמידים הסתקרן לדעת מה הוא עושה שם, ויום אחד נכנס לשם לפניו והתחבא, והוא ראה שהקצוה"ח שוכב בפשוט ידיים ורגליים וזועק בבכי באומרו 'ולדשע אמר אלוקים, מה לך לספר חוקי'.

רבי שלמה סיפר את הסיפור הזה כמה פעמים, ובכל פעם שהיה מספר את זה ואומר את הפסוק, גם הוא היה בוכה..."

חתנו שליט"א ממשיך: "הפעם שאני זוכר אותו הכי מאווכב בתקופת המחלה, היתה באחת הפעמים שהיינו אצלו עם וחמותי הרבנית תחי', ופתאום רצה להזכיר איזו גמרא, ואז הרים את עיניו קדימה למול מיטתו כמחפש משהו מתוך ערפול, וראו עליו שהוא מאווכב מאוד. שאלנו אותו מה קרה, ובהתחלה הוא השתהה מלדבר מחמת חולשתו, ואחר כך אמר: 'אני לא מבין, איך יכול להיות בית בלי ש"ס? כבר ביקשתי בבקשה שיביאו ש"ס איתי לפה, אי אפשר בלי זה!'

פעם כשהצעתי לו בסוף ימיו שאקרא קד"ש בקול, ואוציא אותו מדין שומע כעונה, והוא אמר לי 'כמה אני מתגעגע לשבת בבית כנסת ולהגיד ואהבת, את השם, אלוקיך, בכל לבבך, ובכל נפשך, (והוא הטעים את המילים בעדיבות וכמיהה) איי, כמה אני מפסיד מכל החולי הזה!..."

נושא בעול עם חברו

מעיד חתנו שליט"א, שכשהיה חולה בבית החולים ומיוסר ביסורים קשים מאד, אם היה שומע חולה שצועק, היה ממש בוכה עליו ומתפלל ואומר: 'ריבונו של עולם תרחם עליו, תרחם עליו!' ולפעמים היה מבקש

עצמי, הילד או הנער הפך להיות "פרויקט" אצלו - והוא לקח על עצמו לדאוג לדומם את רוחו בכל צורה.

נצור לשונך מרע

מספרים בני המשפחה: איש לא זוכר מקרה שרבי שלמה נכנס אי פעם לדברי השני. תמיד חיכה בסבלנות רבה עד שהמשוחח יסיים. כשיעורים שמסר, הייתה לו סבלנות גדולה לשואלים, וגם בשאלות ארוכות ושלא ממין הענין, היה ממתין לסיום השאלה. פעם כששאלו אותו כיצד אינו מאבד את הסבלנות, השיב: "נראה לך שזה קל? לפעמים אני תופס את הברזל שמתחת השולחן, כדי להחזיק מעמד עד שההוא יסיים".

באחת ההודמנויות הוא סיפר שהיה 'מלמד' בחיידר של הילדים שלו, שהתנהג עם הילדים בדרך לא נאותה. יום אחד הגיע אליו טלפון שמתארגנת משלחת ללכת למנהל כדי להתלונן על אותו מלמד. הוא שאל: "האם דיברו קודם עם אותו מלמד?" התשובה היתה שלא. "אם כך, אני לא הולך. כי לפי החפץ חיים קודם כל צריך לפנות אליו". לאחר מכן התקשר למלמד ודיבר איתו בעדינות על הענין ואמר שזה הפריע להורים נוספים, וחבל לו שיאלצו ללכת למנהל. המלמד זכר את זה שנים ארוכות והכיר טובה גדולה על כך. הכי קל היה ללכת למנהל ולא לדבר ישירות, כיון זה כרוך באי נעימות ודורש אומץ, אך אצל רבי שלמה ככל שהדבר נגע לקיום ההלכה, לא היתה אפשרות אחרת.

בשעתו התפרסם משהו רע על אדם מסוים, וכולם גינו אותו והוציאו אותו מחוץ למחנה. זה מאוד כאב לרבי שלמה, והוא אמר שזו גישה המנוגדת לדעת תורה, שברגע שמגלים איזה גנאי על משהו 'נזמרים' אותו ואת משפחתו ופרנסתו לגמרי. ואמר שאם משהו חושב אחרת שיבוא להתווכח איתו - "אבל שיידע לפני כן, כי אני למדתי למעלה מ-80 פעם חפץ חיים, וכעת בעקבות הסיפור הזה עברתי שוב על כל החפץ חיים במיוחד כדי לדאוג אם אפשר למצוא היתר לזה, ולא מצאתי שום היתר!"

פעם אמר, שמי שלא ילמד מוסר כל יום כל החיים, מוכנס לו שלא יעבור את החיים בשלום, לפחות בענין של בין אדם לחבירו. ואמר שהוא למד עשרות שנים מוסר כל יום, בלי להרגיש את התועלת, ורק בגלל שגדולי ישראל אמרו. אבל "ברבות השנים נפגשתי עם התנהגויות של אנשים שלא הצלחתי להבין איך מתנהגים ככה, ואז הבנתי מה בין מי שלומד מוסר למי שלא לומד!"

נתן עיניו ולבו

לפרגן ולהחמיא לשני היתה אצלו 'עבודה' מיוחדת. כשהוא היה מתחיל לפרגן, זה היה יכול לקחת כמה דקות. הפרגונים הגיעו מכל

במסירת שיעור

קרוי על שמו - נפטר בגיל צעיר מאד, כאשר אביו היה ילד בן 3, ולכן לא יודע עליו כלום. אבל יש דבר אחד שהוא שמע מזקן ת"ח שהכיר אותו, שבקהילה במרוקו היה להם מקום ששימש כעין 'חדר אוכל' בו אכלו פת שחרית בבוקר אחרי התפילה, והסבא לא היה נכנס לשם, מכיון שהיה אדם אצילי מאד ולא היה נעים לו להיות שם.

ואמר חמי, שנראה לו שגם הוא קיבל משהו מהטבע הזה. 'אתה יודע, לא רחוק מהבית ממוקמים שתי צרכניות ענק, עם אפשרויות רבות של אוכל לקנייה, אבל מעולם - למעלה משלשים שנה - לא הייתי שם, כי משום מה לא נעים לי להיכנס לשם. כנראה קבלתי את התכונה מהסבא".

אלא שהנקודה הזו אינה אלא הקדמה לסיפור הבא:

באחת ההודמנויות, כשריכר רבי שלמה עד כמה צריך לעודד את השני ולחזק לבבות שבורים, הוא סיפר כי היה אצלו אדם מאוד שבור. "תמיד כשהיה מגיע" העיר, "ניסיתי לתמוך בו ולעודד את רוחו, אך הפעם הוא היה שבור כל כך, עד שלא הצלחתי להקל עליו בכלל. שאלתי אותו: תחשוב ותגיד לי מה אני יכול לעזור לך כרגע, כיצד ביכולתי לשמח אותך כעת? האיש חשב והשיב: 'אם תבוא איתי כעת יחד למסעדה פלונית ותסעד עמי שם'. אז הלכתי אתו לשבת לידו ולשוחח עמו, כשהוא אוכל בשמחה". זו דוגמה של מסירות מאין כמותה ל'נושא בעול'. אדם שמצד טבעו לא מסוגל להיכנס ל'סופר', אך היכן שרואה תועלת - ישב לסעוד במסעדה!

ככלל, אם היה מבחין בילד או נער במשפחה או בסביבה שהוא קצת חסר ביטחון

ללכת לאותו חולה ולומר לו שהוא בוכה עליו.

"פעם" מספר חתנו, "בעת שהותו ב'טיפול נמרץ' בשבת, בחדר הסמוך הייתה אשה צעירה בסכנה גדולה. כשהגעתי אליו בשבת אחר הצהריים, הוא סיפר לי בכאב ששמע מהחדר הסמוך צעקות, וביקשני: 'תלך לחדר שם, ותאמר לה שבהר ליד, יש רב גדול שמתפלל ובוכה עליה עד שהיא תבריא. זה משהו שלא עשיתי מעולם, אף פעם לא אמרתי על עצמי שאני רב, אבל אולי זה יעזור אותה קצת'".

והעיד בנו שליט"א: "פעם התקשרה אליו אשה וסיפרה לו את כל הצרות שלה. אבא נאנח מעומק ליבו ואמר לה - 'אין לי איך לעזור לך, אבל אני כן יכול לבכות איתך!' והחל לבכות עמה".

ה'נושא בעול' שלו היה נדיר מאוד. הוא היה יכול לשבת לשמוע את השני במשך שעות, והכל היה נעצר. הוא לא החזיק שיעון, ופעם הסביר את הסיבה: "אנשים מהשיעורים שלי באים לדבר איתי, אני לא רוצה להרגיש שהזמן עובר, כי צריך להיות עם השני לגמרי, ועד שהוא מסיים".

לפעמים התעכב לשוכ לביתו כיון שמישהו עיכב אותו וסיפר לו את כל צרותיו במשך שעה ארוכה... ולפעמים בשל כך היה חוזר בשעה שתיים ושלוש אחר חצות לילה. ופעם הבטיח לפלוני שיבוא לשמוח בחתונתו, והוסיף 'אבל אם משהו יבוא ויתנה את צרותיו, לא אוכל להגיע, את זה אני לא יכול לדחות'.

מספר חתנו שליט"א: "חמי רבי שלמה זצ"ל סיפר כי הסבא שלו - אבי אביו שהוא

אין יציבות של משהו
כדי לסמוך עליו, הקב"ה
מכניס פתאום בלב מישהו
התעוררות לעזור לך. זה
בעצם הענין של ביטחון
בהשי"ת, שתבין שככה זה
עובד בחיים, אין דבר אמיתי
שאפשר לסמוך - לא על
משהו ולא על מישהו, לא
מכך צומחת ישועה, רק
הקב"ה עשה ועושה ויעשה!

ויהי ידיו אמונה

מעידים תלמידיו ובני משפחתו, שכאשר הלך ברחוב, לא היה מבחין באיש. גם הקרובים ביותר וגם אשתו וילדיו שהיו עוזרים לידו, לא ראה אותם. ואם היו קוראים לו, היה נראה כמי שמתעורר משינה עמוקה והשיב בחיוך. הוא היה אומר שאין לו קושי בשמירת העיניים, ואת זה קבל מאביו הצדיק שיכרלח"ט שתמיד הולך עם עיניים למטה בצדי דרכים.

בר"ה אלול תשפ"ג היה במצב קשה, הרופאים הגדירו את מצבו כסכנת חיים מיידית, ושקלו לבצע ניתוח חירום כדי להציל אותו. באותן שעות של ספק האם לנתח והאם יש תקווה, הגוף היה חלש ורעוע, אבל רבי שלמה השרה על סביבתו רוגע, באמרו: "לא משנה איפה יהיה הניתוח ומי ינתח, בין כך אנחנו צריכים את הקב"ה בתמונה, והוא יעשה מה שהוא רוצה".

מספר חתנו שליט"א: "בבית החולים 'לניאדו' כמוצאי תשעה באב, ראיתי שדיבר עם הקב"ה כמה דקות, אז הלכתי הצידה. אחר כך שאלתי אותו מה הוא דיבר, והוא הסביר ששם לב ששני רופאים שאינם חלק מהצוות הקבוע, מלווים אותו. אז הוא אמר לקב"ה: 'תראה איזה חסד אתה עושה איתי, מעולם לא השקעתי בקשרים עם רופאים כדי שיעמוד לי בזמנים כאלו, והנה אתה דואג לי ושולח לי!'".

והוא הוסיף לי: "אתה יודע מה למדתי מכך? שיהודי צריך לעבוד את השם, ולא להרגיש שאם יש לי קשר עם ראש ישיבה פלוני אז יקבלו את בני לישיבה. אין יציבות של משהו - כדי לסמוך עליו, הקב"ה מכניס פתאום בלב מישהו התעוררות לעזור לך. זה בעצם הענין של ביטחון בהשם, שתבין שככה זה עובד בחיים, אין דבר אמיתי שאפשר לסמוך - לא על משהו ולא על מישהו, לא מכך צומחת ישועה, רק הקב"ה עשה ועושה ויעשה!"

גם בתוך המשפחה, היה לו קשר עם נכד או נכדה בכל גיל, והיה מצליח לדומם, לשמח, וגם לטעת שאיפות. הוא ידע להתאים את המסר לכל גיל לפי הכלי קיבולי שלו: לילדים קטנים ממש, היה אומר בחום: "יוסי, תגלה לי איך נהיים כזה צדיק, אני גם רוצה להיות...". הילד כמוכן לא ידע מה לענות, והוא היה אומר: "אני אני, ואתה תענה לי אם אני צדיק: אולי אוכלים הרבה במכה וכך נהיים צדיקים?" הילד היה אומר: מה פתאים?! "אז אולי משחקים בכימכה ונהיים צדיקים?" עד שהילד היה משיב: עושים מצוות ולומדים תורה. אז רבי שלמה שיבח מאד את תשובתו: "הנה, יוסי יודע איך נהיים צדיק!"

לילדים גדולים יותר - אך עדיין צעירים ורכים בשנים, היה אומר בעיניים שמחות ומאשרות: "אתה יודע איזה תענוג זה להיות תלמיד חכם! כולם מכבדים אותך, מביאים לך כל מה שרוצה, מסיעים לך להיכן שצריך ללכת. כדאי לך..."

לילדים גדולים עוד יותר, טפטף: "צריך לגמור ש"ס", "צריך לדעת ש"ס", "עוד לפני החתונה תבנה ב"ת רוחני, מה זה בית רוחני? ראשי תיבות בבל ירושלמי תוספתא. את כל זה עוד לפני החתונה".

ההשפעה על המבוגרים הייתה ללא מילים, כאשר בעצם דמותו הראה דוגמא לאדם המתענג על ד', חי בעולם רוחני קסום וטוב לו כל כך, ללא צורך בתוספת חיות מדברים גשמיים, וזה השפיע יותר מהכל!

הכיוונים האפשריים, מפה ומשם, עד שזה יחדור ללב השני... בכל תחום חיפש לפרגן. והנהגתו בענין הזה הייתה מופלאה ממש.

בימי חוליו וצעריו, אשת בנו הכינה עבורו מאכלים, והוא אמר לבנו מחמאות רבות וביקש שימסור את הדברים: "אף פעם לא ידעתי שאוכל יכול להיות כל כך טעים. לא הכרתי רמה כזאת. זה ממש חידוש", תאמר לה שהאוכל ששלחתם היה בו טעם גן עדן, אני אומר ברצינות, לא יודע איך עשיתם את זה. ממש הרגשתי את המילים שאמר יצחק אבינו ע"ה 'אוכל מכל' - כל טעם שרציתי היה באוכל הזה".

והיה חוזר ומעורר, עד כמה צריך לחשוב על השני ולא להתניחם אליו לחילה כאדם בלי גשמה: "וקל והומד בתוך הבית לילדים ולסובב. הרי יש לידך בן אדם עם רגשות, שצמא למילה טובה. וגם כלפי האשה חובה לשים לב מה היא עושה בבית, כמה היא טורחת".

ואז אמר לתלמיד עור: "בליל שבת, שים לב כמה טרחו בבית. שלא תקבל את זה כדבר המוכן מאליו. תראה, אני בליל שבת סופר את הסלטים, לפחות סופר, להיות בן אדם לשים לב מה עשו כאן. וגם אם אני לא אומר כלום, לפחות לעצמי". והעידו בני המשפחה: זו הייתה תנועה מוכרת שכשנכנס לסלון בליל שבת היה פוסע שתי פסיעות פנימה, נעצר רגע, מתבונן בשולחן, סופר את הסלטים והמעדנים, ואז ממשיך.

